

İKV BİLGİ NOTU

30 MART ULUSLARARASI SIFIR ATIK GÜNÜ: VERİLERLE TÜRKİYE VE AB'DE ATIK YÖNETİMİ

Melike Sönmez, İKV Uzman Yardımcısı

2022 yılında BM Genel Kurulu'nda Türkiye'nin öncülüğünde kabul edilen kararlar 30 Mart "Uluslararası Sıfır Atık Günü" olarak ilan edildi. Bu doğrultuda 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü, bilinçli atık yönetimine dikkat çekmek ve farkındalık oluşturmak amacıyla kutlanıyor.¹

Ülkeler, çevresel yükü bulunan, bertaraf edildiğinde veya olması gerektiği şekilde ele alındığında çevresel etkisi azalan ya da verimliliği artırılabilen atıkları, atık yönetimi politikalarıyla ele almakta. Bu bağlamda hem Türkiye'de hem de AB'de çeşitli atık yönetimi politikaları izleniyor.

Avrupa'da Atık Yönetimine İlişkin Veriler

2022 yılında AB'de, tüm ekonomik faaliyetler ve hanehalkları tarafından kişi başına ortalama 4.991 kg atık üretildiği ve bunun toplamda yaklaşık 2.233 milyar tona karşılık geldiği biliniyor.²

¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "No: 56, 30 Mart 2026, Uluslararası Sıfır Atık Günü Hk." https://www.mfa.gov.tr/no_-56_-uluslararasi-sifir-atik-gunu-hk.tr.mfa

² "Waste statistics", Eurostat, Eylül 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde Sektörlerin Atık Üretim Verileri (%)

Ülke	Madencilik ve taş ocakçılığı	İmalat	Enerji	Atık/Su Yönetimi	İnşaat ve yıkım	Diğer ekonomik faaliyetler	Haneler
AB	22,7	10,3	3	10,5	38,4	6,1	9
Belçika		12,6	0,2	24,7	41,4	13,4	7,7
Bulgaristan	72,4	5,5	10	4,4	1,6	3,5	2,6
Çekya	0,3	12,5	1	13,5	43,8	17,9	11
Danimarka	0,1	5,6	4	7,7	56,1	10	16,6
Almanya	1,3	14,4	2,1	13,1	55,1	4,7	9,4
Estonya	11,5	17,2	50,2	3,5	9	6	2,6
İrlanda	8,8	31,3	1,6	13,4	18,5	14,3	12
Yunanistan	11,6	14,5	5,8	13,5	33,5	7,8	13,4
İspanya	7	12	0,8	19,6	30,6	9,9	20
Fransa	0,1	5,3	0,2	7,3	71,6	5,3	10
Hırvatistan	10	7,6	1,4	20,1	24,8	18,8	17,3
İtalya	0,8	14,9	1,2	21,5	42,5	3,8	15,3
GKRY	5,4	15	0,1	12,5	28	26,3	12,7
Letonya	0,1	12,3	1,1	36,3	12,5	9,9	28
Litvanya	0,4	19,2	3,8	23,1	9,9	18,7	24,9
Lüksemburg	8,2	6	0,2	4,5	75,3	3,2	2,6
Macaristan	0,2	16	18,3	4	37,4	6,2	17,9
Malta	1,5	0,9		6,4	77,7	6,1	7,4
Hollanda	0,1	10,8	0,5	7,7	64,7	9,5	6,8
Avusturya		7,9	0,6	3,9	76,6	4,9	6,1
Polonya	36,5	14,8	7,9	13,9	12,3	6,6	8
Portekiz	0,2	15,7	1,1	20,5	19,7	15,6	27,2
Romanya	85,2	4,1	3,4	1,8	0,5	2,1	2,8
Slovenya	0,1	12,9	4,3	3,4	6,6	67	5,7
Slovakya	1,2	27	6,7	9,4	9,8	26,5	19,4
Finlandiya	76,4	9,4	0,9	1	9,6	1,2	1,5
İsveç	77,3		1,2	5,2	8,3		2,6
İzlanda		24,2		2	3,6	31	39,2
Lihtenştayn		0,6		0,3	91,8	0,1	7,3
Norveç	1,6	13,9	2	8,7	39,3	18,7	15,9
Karadağ	21	1,8	26,6	0,7	18,4	11,2	20,2
Kuzey Makedonya	26,1	25,8	0,5	11,5	3,4	6,1	26,6
Sırbistan	93,2	0,6	3,7	0,5	0,4	0,3	1,3
Türkiye	24,1	20,3	25,4	0,3		5,3	24,6
Arnavutluk	1	68		6,2		24,9	
Bosna-Hersek	0,2	35,6	47,2		1,6	0,5	15
Kosova	0,3	10,2	84,6	0,4	2,5		2

Kaynak: Eurostat

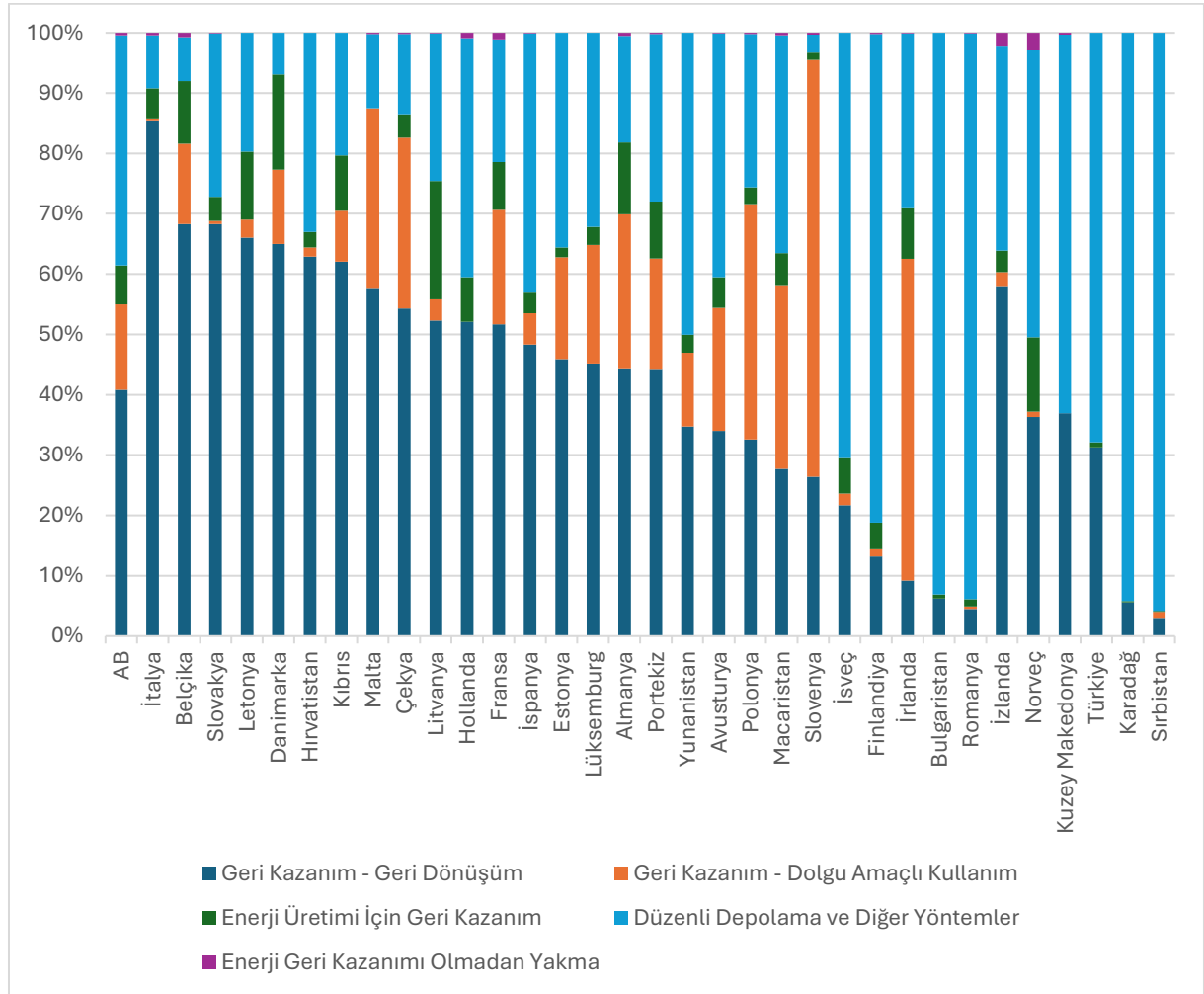
Avrupa genelinde sektörel atık üretim verilerine bakıldığında inşaat ve yıkım sektöründeki atık üretiminin çoğu ülkede en yüksek paya sahip olduğu görülüyor. Bu doğrultuda İzlanda (%91,8), Malta (%77,7), Avusturya (%76,6), Lüksemburg (%75,3) bu kategoride öne çıkan ülkeler arasında. Öte yandan madencilik ve taş ocakçılığı genelde ikinci sırada gelirken bu sektörün payının çoğu Avrupa ülkesinde düşük, ancak bazı ülkelerde çok yüksek olduğu, Avrupa ülkeleri arasında en yüksek payın Sırbistan (%93,2) ve Romanya'ya (%85,2) ait olduğu görülüyor. Bununla birlikte hane (bireysel tüketim) kullanımının yüksek olduğu ülkeler İzlanda (%39,2), Portekiz (%27,2), Kuzey Makedonya (%26,6), Türkiye (%24,6) olarak öne çıkıyor.³

Türkiye'ye bakıldığında enerji (%25,4), imalat (%20,3) ve hanelerinin (%24,6) ve madencilik (%24,1) sektörlerinde oldukça yüksek oranda atık üretildiği görülüyor.⁴

³ A.g.e.

⁴ A.g.e.

Tablo 2: Avrupa Ülkelerinde Atık Yönetim Yöntemleri

Kaynak: Eurostat

AB atık yönetim yöntemlerine bakıldığında geri dönüşüm (%40,8) ve düzenli depolama (%38,2) oranlarının neredeyse başa baş olduğu görülüyor. Yine diğer bir yöntem olan yakma yoluyla enerji üretiminin AB genelinde sınırlı olduğu (%6,4) anlaşılıyor.⁵

Veriler ülke bazında incelendiğinde, İtalya %85,6 geri dönüşüm oranıyla Avrupa'nın en yüksek geri dönüşüm oranına sahip ülkesi olarak karşımıza çıkıyor. İtalya'da atıkların toprağa gömülmesini içeren düzenli depolama oranı ise yalnızca %8,8 oranında. Düzenli depolama yönteminin çevresel faydası düşük çünkü atıkların toprak altına gömüldüğü bu yöntemde atıklar ekonomiden tamamen çıkarılarak yalnızca çevreden izole ediliyor ve sürdürülebilir atık yönetimi açısından çevre dostu bir uygulama olarak değerlendirilmiyor. Bu çerçevede İsveç ve Finlandiya düzenli depolama oranları çok yüksek (%70,5 ve %81,0) olup geri dönüşüm oranları düşük kalan ülkelerden. Bununla birlikte Belçika, Slovakya, Letonya, Danimarka %65'in üzerinde geri dönüşüm oranlarıyla AB ortalamasının çok üzerinde olan ülkeler arasında. Öte yandan Bulgaristan

⁵ A.g.e.

ve Romanya, %90'ın üzerinde düzenli depolama ile en düşük geri dönüşüm oranlarına sahip ülkeler.⁶

Bir geri kazanım yöntemi olan dolgu ise geri dönüşüm kadar çevresel faydası yüksek olmasa da atığın yeniden işlevlendirilmesi açısından geri kazanım sayılıyor. Ancak çevresel faydası geri dönüşüm kadar yüksek değil çünkü atık yeni bir ürün veya enerjiye dönüşmüyor. Daha çok "ikincil kullanım" olarak görülen dolgu uygulaması yine de gömme yoluyla bertaraf yöntemine göre çevresel fayda bakımından daha iyi ancak geri dönüşüme göre daha düşük faydalı. Atıkların dolgu amaçlı kullanılması ise AB içinde istisnai bir durum. Slovenya %69,1 oranıyla atıkları dolgu amaçlı kullanıma en çok sokan ülkelerden.⁷

Türkiye %31,2 geri dönüşüm ve %67,7 düzenli depolama oranlarıyla öne çıkıyor. Bu doğrultuda Türkiye'nin geri dönüşüm oranı AB ortalamasının altında, düzenli depolama oranı ise oldukça yüksek. Enerji geri kazanımı ise neredeyse yok denecek kadar az (%0,8).⁸

Kuzey ve Doğu Avrupa ülkelerinde düzenli depolama hâlâ baskın yöntemken, Batı Avrupa ülkeleri geri dönüşüm ve enerji geri kazanımında daha dengeli bir tablo sergiliyor. Türkiye ve Batı Balkanlar (Karadağ, Sırbistan, Kosova) atıkların büyük kısmını depolama ile bertaraf ediyor, geri dönüşüm oranları düşük. AB'nin "döngüsel ekonomi" hedefleri doğrultusunda geri dönüşüm oranlarını artırmak için özellikle Güneydoğu Avrupa ve Türkiye'de ciddi politika ve altyapı yatırımı gerekiyor.

Türkiye ve AB'de Atık Yönetimi Mevzuatı

Türkiye 2004 yılında yürürlüğe giren Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ile AB'nin Ambalaj Atıkları Yönergesi'ne uyum sağlamaya başladı. Bu, AB çevre faslında ilk uyum örneklerinden biri olup AB'deki Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönergesi'ne (*Directive 94/62/EC on Packaging and Packaging Waste*) ulusal uyum sağlamak üzere kabul edildi.

Bununla birlikte AB'de atık hiyerarşisinin (önleme, yeniden kullanım, geri dönüşüm, bertaraf) temelini oluşturan Atık Çerçeve Yönergesi (2008/98/EC), Türkiye'de 2015 tarihli Atık Yönetimi Yönetmeliği ile uyumlu biçimde mevzuata aktarıldı.

AB ile çevre faslında uyumun son örneklerinden biri olan Tek Kullanımlık Plastiklere İlişkin Yönetmelik taslağı 11 Mart 2026 tarihinde yayımlanarak görüşe açıldı. AB Tek Kullanımlık Plastikler Yönergesi'ne (*Single Use Plastics Directive*) uyum sağlanması amacı ile hazırlandığı belirtilen yönetmelik taslağı kapsamında bazı ürün gruplarının piyasaya arzının kısıtlanması ve bu tür ürünlere ilişkin etiketleme gerekliliklerinin sağlanması ile yeniden kullanılabilir alternatiflerin teşviki konusunda bilinçlendirme önlemlerinin alınmasına dair hükümlerin de belirleneceği kaydedildi.⁹

⁶ A.g.e.

⁷ A.g.e.

⁸ A.g.e.

⁹ Melike Sönmez, Türkiye'de Tek Kullanımlık Plastik Arzı Kısıtlanıyor Bilgi Notu, *İktisadi Kalkınma Vakfı*, 12 Mart 2026,

https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?lng=tr&ust_id=9878&id=9975 Erişim tarihi: 1.04.2026